

RIQUEZA NACIONAL E BENESTAR SOCIAL. MÁIS DESENVOLVEMENTO CON MENOS CRECEMENTO

Crítica de Manuel Soto ao libro de Albino Prada Blanco*

Riqueza nacional e benestar social. Máis desenvolvemento con menos crecemento. O obxectivo principal do libro foi o de proxectar un roteiro válido en escala mundial sobre que nivel de crecemento é compatible coa sustentabilidade global do planeta ao par dunha inclusividade e desenvolvemento sociais satisfactorios. O autor, Albino Prada, é doutor en Ciencias Económicas pola USC e profesor de Economía Aplicada na Universidade de Vigo. Presentamos neste artigo un resumo dos seus contidos, xunto cunhas pinceladas críticas.

UN PROBLEMA DE ABUNDANCIA

O autor comeza o primeiro capítulo afirmando que os problemas da humanidade non están na escaseza (de mercancías, maquinaria, emprego, alimentos, etc.) senón en todo o contrario, nas serias dificultades para xestionar a abundancia. Ben se ve que os humanos apostamos polo exceso, sexa en riquezas no norte opulento, ou en persoas (superpoboación) no resto do planeta. Hai exceso de millónarios, de parados, de consumo de enerxía, de contaminación, de uso de medicamentos... que sosteñen un consumo e crecemento económico case ilimitado. Se a economía medra ao 2,5% anual, o consumo duplicase cada 30 anos, ou mesmo cada 10 anos, como ocorre nas economías asiáticas ultimamente (crecemento do 7% anual). Así, o autor cualifica de "radicalmente falsas" as premisas de que o benestar social só se poida mellorar aumentando o produto interior bruto (PIB), como tamén é falso que o nivel de PIB e consumo dos países máis ricos se poida xeneralizar ao planeta sen provocar o colapso ambiental.

DESENVOLVEMENTO HUMANO VERSUS CRECEMENTO ECONÓMICO

Nos capítulos iniciais e centrais do libro, o autor analiza a relación entre a riqueza (ingreso nacional bruto per cápita, INBpc) e diversos indicadores de desenvolvemento social e humano, para concluír que é posible separar (desacoplar) desenvolvemento e crecemento. As variables monetarias débense excluír dos índices de desenvolvemento humano, o que non sempre se fai. O Índice de Desenvolvemento Humano bidimensional (IDHni), desenvolvido polo Programa das Nacións Unidas para o Desenvolvemento (PNUD), combina desenvolvemento en sanidade e en educación. Aplicado a un total de 187 países, a súa correlación coa riqueza per cápita é forte até niveis deste de 6.000 dólares e aínda aumenta cando o INBpc sube até uns 15.000 dólares, mentres que países con rendas superiores a estas non mostran melloras no IDHni (Fig. 1).

Outro indicador é o Índice de Desenvolvemento Social multidimensional (IDS15), que inclúe un total de 15 factores referidos a cinco eidos, o de saúde, educación, ecoloxía, emprego e benestar social. O autor obtivo este índice para un total de 158 países e os resultados mostraron que non existe relación entre o nivel de ingresos e o desenvolvemento social (Fig. 2). Os datos tamén desmenten que se cumpra a hipótese de Kuznets (U invertida) segundo a cal maiores niveis de PIB levarían a unha mellora na dimensión ambiental. Neste índice, a dimensión ambiental utilizou a pegada ecolóxica e a pegada de carbono como variables, e mostra unha relación inversa ao nivel de renda (Fig. 3). O autor considera probado que, canto máis rico é un país maiores probabilidades dun peor desempeño ambiental.

Noutro capítulo, o autor analiza o desenvolvemento de diversas rexións europeas, ás que aplica un índice sen a dimensión ambiental, incluíndo si as outras catro dimensións: saúde, educación, emprego e benestar social. Non considerar a dimensión ambiental debeuse a que a fonte estatística utilizada (Erostat) non ofrecía datos de pegada ecolóxica e emisións de CO₂ a escala rexional. Neste caso, atopouse unha clara correlación entre tal índice e a renda, aínda que con variacións entre rexións que o autor examina en detalle. A análise feita polo autor do libro

Sergio Souza

neste punto, parte de premisas que buscan as solucións na práctica dun capitalismo inclusivo, en contradición coa necesidade de superación do capitalismo que se afirma noutras partes do libro, ou fan descansar

É falso que o nivel de PIB e consumo dos países máis ricos se poida xeneralizar ao planeta sen provocar o colapso ambiental

esas solucións nos efectos dunha redistribución intrarexional, que ben poderíamos pensar irrelevantes para os obxectivos da sustentabilidade. Afirmamos isto último en consideración de que, seguindo a análise feita polo autor para o IDHni e o IDS15 na escala global, a sustentabilidade debería situarse en niveis de renda moi inferiores aos das rexións europeas cualificadas nesta parte do estudo como virtuosas neste aspecto.

O libro continua coa análise do índice de desenvolvemento infantil, a súa correlación coa renda (moi cambiante), as súas variables e o nexa que garda coa dimensión de xénero (escolarización infantil feminina e natalidade entre adolescentes).

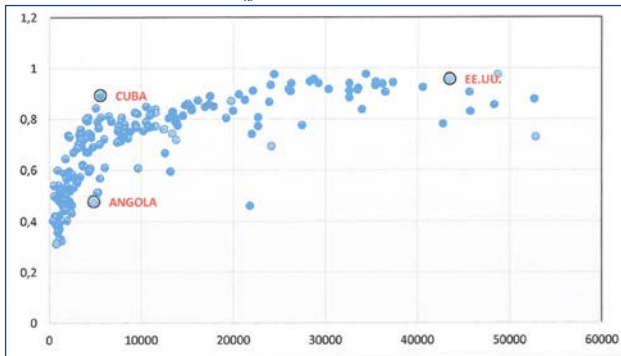
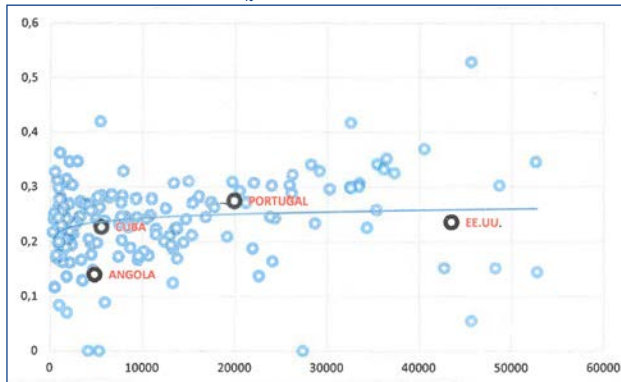
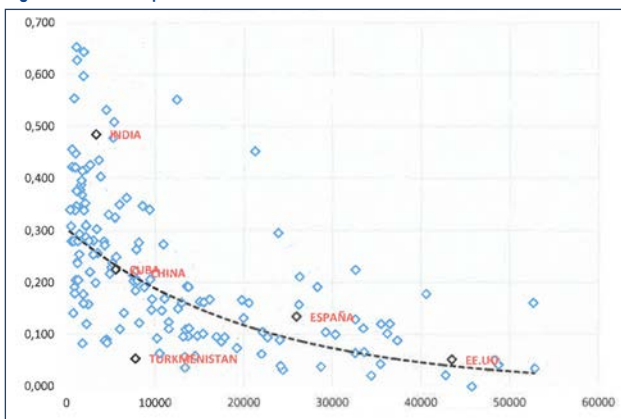
Figura 1. Nivel de ingresos e IDH_N (2012)Figura 2. Nivel de ingresos e IDS_{13} (2012)

Figura 3. Nivel de riqueza material e dimensión ambiental

Correlación entre o nivel de riqueza (INBpc, eixe horizontal) e diversos indicadores de desenvolvemento humano, social e ambiental (todos estes varían de 0 a 1, de peor a mellor desempeño).

MÁIS DESENVOLVIMENTO CON MENOS CRECEMENTO: COMO FACELO POSIBLE?

Na última parte do libro, “como alcanzar máis desenvolvemento con menos crecemento”, o autor propón unha serie de reformas sociais e económicas para unha sociedade “decente” que substitúa o actual modelo de sociedade de mercado capitalista neoliberal, e evite desta forma o triplo colapso, ecolóxico, institucional e moral, cara o que camiñamos.

Aínda hoxe coexisten distintas economías de mercado que deben ser asumidas, afirma, e ao tempo promover o “pro-común” fronte aos monopolios do mercado ou do Estado. Salienta a este respecto novas formas de éxito do “pro-común” como sería a Wikipedia. Esta transición desde un modelo de crecemento a un de desenvolvemento social require numerosas medidas en diversos eidos, como no social, nas finanzas -en particular na fiscalidade-, ou no mundo do traballo, todos eles interrelacionados. Evitar moitas actividades, lúdicas ou directamente catastróficas, coas que se fai medrar o PIB mais que non son outra cousa que formas de desperdicio de recursos, é outra das accións que propón Prada.

Poñer freo á crecente deterioración, mercantilización e privatización do público require instaurar novos gravames a rendas non salariais (impostos sobre o capital, taxa Tobin¹, taxa Google²...) ou recuperar tipos máximos do pasado. O autor reclama en particular unha fiscalidade europea a través do imposto de sociedades. Todo isto para termos unha sociedade “decente” na que se manteña o estado do benestar acadado en Europa, os servizos de educación e saúde, xunto cunha redución das xornadas laborais, da vida laboral e do desemprego, a través dunha renda básica universal.

Cítanse propostas na esfera da produción (menos residuos, enerxías limpas...) e da distribución de rendas, como as mencionadas, co obxectivo de transitar desde unha economía baseada na produción e o crecemento a outra baseada nos servizos e actividades propiamente humanas. Unha economía que se abriría camiño máis facilmente de existir unha renda básica universal. Con menos crecemento e máis desenvolvemento, urxe evitar os tres colapsos mencionados e abrir paso a unha orde post-capitalista de ruptura coa sociedade de mercado.

A NECESARIA ESTABILIZACIÓN DA POBOACIÓN MUNDIAL

Para o autor, todo isto non será suficiente, se ao mesmo tempo non se estabiliza a poboación mundial, que entre 1950 e 2000 pasou de 2523 a 5926 millóns de persoas, e que camiña cara os 9365 millóns para 2050. Para este obxectivo considera determinante a escolarización feminina, pola súa relación directa coa taxa de fertilidade. Os datos por países mostran que esta escolarización require recursos, dando cobertura universal aos servizos de educación e sanidade, pero sen seren necesarios para nada os niveis de consumo dos países ricos. Así, propón non emular aos países máis ricos, senón a aqueles menos acaudalados que alcanzaron niveis de benestar social e ambiental similares aos dos máis desenvolvidos economicamente.

CONCLUSIÓN

Sen dúbida, se estas propostas do autor chegasen a debaterse nos medios de comunicación, ou nos parlamentos, pronto serían tachadas de comunistas e de extrema esquerda. Quizais querendo escapar a esa etiqueta, o autor entra na contradición de achacar moitos dos males ao capitalismo, ao tempo que defende a súa supervivencia na forma dun capitalismo inclusivo. E quizais polo mesmo, tamén defende como sustentable o nivel medio europeo de consumo.

Para o autor, cando se refire ao ámbito global ou mundial, esa emulación só será posible evitando a espoliación dos recursos naturais e produtivos nos mercados globais, a secesión dos ricos (paraísos fiscais) ou a apropiación do coñecemento mundial por parte dunha minoría. Porén, cando se refire ao ámbito europeo, considera que o obxectivo de sustentabilidade podería acadarse mantendo o nivel medio de produción actual e converxendo cos países de renda media europeos, e reclama como unha das medidas principais a solidariedade intraterritorial de cada país.

Como afirma o autor, é falso que o nivel de PIB e consumo dos países máis ricos se poida xeneralizar ao planeta sen provocar o colapso ambiental. Mais, sería posible que todo o planeta acadese esa media europea, se queremos manternos dentro dos límites ecolóxicos? Ten marxe Galiza para reclamar máis crecemento até igualarse a esa media europea? A resposta tena o lector.

NOTAS

¹ A taxa Tobin é o nome que coloquialmente se lle outorgou ao imposto sobre determinadas transaccións financeiras cuxo obxectivo principal é atopar un disuasorio do fenómeno especulativo.

² A taxa Google é un imposto destinado para as empresas dixitais proposto pola Unión Europea e que grava cun 3% a facturación das grandes tecnolóxicas, de xeito que entidades tributan nos países nos que venden os seus produtos e non só no do domicilio fiscal.